

2.4 ชั้นทางสังคม

การจัดลำดับชั้นทางสังคม (Social Stratification) มีลักษณะเดียวกันกับชนชั้นทางสังคม ในอดีตครั้งพุทธกาลในชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในปัจจุบัน สังคมอินเดียมีการแบ่งชนชั้น 4 ชั้นวรรณะ ได้แก่ (1) กษัตริย์ หมายถึง ชนชั้นเจ้า ถือเป็นชนชั้นสูง พวกนักรบ นักปกครอง เสนาอำมาตย์ (2) พราหมณ์ หมายถึง เจ้าลัทธิ ถือเป็นชนชั้นสูงเช่นเดียวกับกษัตริย์ พวกนักบวช นักปราชญ์ ครูอาจารย์ (3) แพศย์ หมายถึง พลเรือนทั่วไป ถือเป็นชนชั้นกลาง พวกเกษตรกร พ่อค้า และ (4) ศูทร หมายถึง คนใช้แรงงาน ถือเป็นชนชั้นต่ำ พวกกรรมกร คนรับใช้ ข้าทาส (คณะสงฆ์และรัฐบาล, 2558)

“การจัดลำดับชั้นทางสังคม” (social stratification) หมายความว่า การแบ่งคนในสังคมออกเป็นช่วงชั้น สูงต่ำต่างกันไปสามารถสังเกตได้จากชนชั้น วรรณะ ฐานะ นันดร ตำแหน่ง สถานภาพ ได้รับการยกย่องอยู่ในอันดับสูงกว่าเท่ากัน หรือต่ำกว่าบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในฐานะอื่นๆ ในสังคมเดียวกัน โดยบุคคลที่มีฐานะทางสังคมคนละชั้น จะไม่มีความเท่าเทียมกันในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจ อิทธิพล แบบแผนของชีวิตสังคม ความสะดวกสบาย ความมีหน้ามีตาในสังคม มีโอกาสมากกว่าคนอื่นในสังคม ได้รับด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง อำนาจ และสิทธิพิเศษต่างๆ ดังนั้นชั้นทางสังคม เป็นตัวกำหนดสถานภาพของบุคคลอีกอย่างหนึ่ง บุคคลที่เกิดอยู่ในชั้นสังคมอย่างไรก็ย่อมจะได้สถานภาพเช่นนั้น (ไพบูลย์ ช่างเรียน, 2516; อุทัย หิรัญโต, 2522; ผจญจิตต์ อธิคมนันตะ, 2532; สุรพงษ์ ลือทองจักร, 2552)

หลักเกณฑ์การจัดลำดับชั้นทางสังคม

1. พิจารณาได้ทั้งจาก (1) วงศ์ตระกูลหรือครอบครัว (family) หมายความว่า บุคคลที่ถือกำเนิดในวงศ์ตระกูลหรือครอบครัวใด บุคคลนั้นย่อมได้รับตำแหน่งทางวรรณะ (caste) หรือชนชั้น (class) ตามที่สังคมจัดไว้ และ (2) สิ่งแวดล้อม (environment) บุคคลอาจได้ชั้นทางสังคม (social class) จากสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย สถานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา การอาชีพ และสถานที่อยู่อาศัย (อานนท์ อาภาภิรมย์, 2518)

2. นักสังคมวิทยามีเครื่องมือในการจัดชั้นของบุคคล ได้แก่ (1) ทรัพย์สินสมบัติและรายได้ (2) วงศ์ตระกูล (3) อาชีพ (4) การศึกษา (5) ภูมิลำเนา (6) ศาสนา หลักเกณฑ์นี้มิได้เลือกเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งโดยเฉพาะไม่จำเป็นที่จะต้องไปพร้อมด้วยกันเสมอไป (อุทัย หิรัญโต, 2522)

อานนท์ อาภาภิรมย์ (2518) ได้อธิบายว่านักสังคมวิทยาได้แบ่งประเภทของการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่ (1) ระบบวรรณะ (Caste system) เป็นการแบ่งชั้นทางสังคมโดยถือวรรณะทางวงศ์ตระกูลหรือครอบครัว (2) ระบบฐานะนันดร (Estate system) เป็นระบบที่เกิดขึ้นในยุโรปและญี่ปุ่นในสมัยกลาง (3) ระบบชนชั้น (Class system) เป็นระบบที่มีอยู่ในสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ทั้งนี้เพราะกฎเกณฑ์ในการแบ่งชนชั้น (criteria or social evaluation) นั้นมีแนวโน้มเป็นเกณฑ์ในทางเศรษฐกิจมากกว่ากฎเกณฑ์ในด้านอื่นๆ หนึ่งใบบางสังคมนั้น

ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งเดียวที่สังคมใช้เป็นมาตรฐานในการวัด (rate) และกำหนดชั้น (rank) ในระหว่างบุคคลในระบบดังกล่าวนี้ เรียกกันว่า เป็นการแบ่งชั้นทางสังคมโดยกฎเกณฑ์ที่มีมิติเดียว (unidimensional criteria) ซึ่งอาจแบ่งออกได้โดยทั่วไปเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นสูง ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีหลักทรัพย์และรายได้สูง ชั้นกลาง ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีหลักทรัพย์และรายได้ปานกลาง ชั้นต่ำ ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีหลักทรัพย์และรายได้ต่ำ นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นิยมแบ่งชนชั้นออกเป็น 6 ชั้น ดังต่อไปนี้

1. ชั้นสูง (upper class)
2. ชั้นกลางค่อนข้างสูง (upper-middle class)
3. ชั้นกลางค่อนข้างต่ำ (lower-middle class)
4. ชั้นต่ำค่อนข้างสูง (upper-lower class)
5. ชั้นค่อนข้างต่ำ (lower-lower class)
6. ชั้นต่ำ (lower class)

ส่วนทัศนะของพวกคอมมิวนิสต์ที่เกี่ยวกับระบบชนชั้นนั้น ถือหลักความมั่งคั่งและเป็นเจ้าของกิจการผลิต เรียกว่า ชนชั้นกบฏุมพี (Bougeois) เป็นชนชั้นสูง ส่วนใหญ่เป็นพวกนายทุน ส่วนกลุ่มคนที่มิได้เป็นเจ้าของการผลิต และเป็นผู้ใช้แรงงาน และได้รับค่าจ้างตอบแทนการใช้แรงงานนั้น เรียกว่าชนชั้นกรรมาชีพ (Proletariat) ถือว่าเป็นชนชั้นต่ำ

อุทัย หิรัญโศ (2522) ได้อธิบายการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยไว้ว่า ระบบการแบ่งชนชั้นของบุคคลในสังคมไทยปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากระบบชนชั้นในสมัยศักดินา หรือราชาธิปไตยผสมกับระบบชนชั้นในปัจจุบัน ปัจจัยการแบ่งชนชั้นของสังคมไทยโดยทั่วไปถือเอาเกียรติ (prestige) หรือฐานะทางสังคมเป็นเกณฑ์ เกียรติหรือฐานะทางสังคมวัดได้โดยใช้ปัจจัยแต่ละอย่างรวมดังนี้

1. ตระกูล เช่น ราชตระกูล ตระกูลเจ้าพระยา ตระกูลเศรษฐี เป็นต้น
2. ความสำเร็จในวงราชการ เช่น ดำรงตำแหน่งสูงในวงราชการ หรือตำแหน่งที่มีเกียรติ มีอำนาจ
3. ฐานะทางเศรษฐกิจ คือ มีความร่ำรวย
4. การศึกษาใครได้รับการศึกษาสูงก็มีทางได้เป็นชนชั้นสูง
5. ชนิดของอาชีพ เช่น อาชีพรับราชการมีเกียรติ เป็นเจ้าเป็นนายคน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยนั้น เราอาจพิจารณาได้ใน 2 ประการ คือ

1. พิจารณาในเรื่องความรู้ที่เรียกว่า Subjective criteria คือ ความรู้สึกเขาสูงเราต่ำ หรือเราอยู่ชั้นเหนือกว่า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ มีอยู่ในความคิดของคนตลอดเวลา เมื่อติดต่อกับคนอื่น ลักษณะชนชั้นแห่งนี้จำแนกได้ดังนี้

1.1 เหนือกว่า เจ้านาย คนร่ำรวย ผู้ดี ข้าราชการ นายทุน ชาวกิจ

1.2 ต่ำกว่า ไพร่ บ่าว คนจน ชี้อา ประชาชน ลูกจ้าง คนบ้านนอก

2. พิจารณาในเรื่องของเกียรติและฐานะทางสังคม (Objective criteria) การพิจารณาในแง่นี้ เรามองสังคมไทยทั้งหมดเป็นรูปสามเหลี่ยม จะมองเห็นชั้นของคนได้ดังนี้

2.1 พระมหากษัตริย์ พระราชินี เชื้อพระวงศ์ชั้นสูง

2.2 นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี

2.3 ข้าราชการชั้นสูงสุด เช่น ปลัดกระทรวง อธิบดี อธิการบดี

2.4 ปัญญาชนชั้นนำในแขนงต่างๆ เช่น ข้าราชการระดับซี 7 ขึ้นไป นักธุรกิจชั้นนำ นักประชาสัมพันธ์ชื่อเสียง เป็นต้น

2.5 ข้าราชการระดับซี 6 ลงมา พ่อค้าประชาชนชั้นกลาง ทนายความ แพทย์

2.6 ข้าราชการระดับซี 3 - 5 นักธุรกิจผู้มีจะกิน

2.7 ข้าราชการระดับ 1 - 4 กรรมการช่างฝีมือ

2.8 กรรมกรไร้ฝีมือ ชาวไร่ชาวนาที่ยากจน

แนวคิดเรื่องชนชั้นนี้มาจากแนวคิดของฝรั่ง โดยที่ในสังคมของฝรั่งตั้งแต่ครั้งโบราณจะมีการแบ่งผู้คนเป็นชั้นๆ 3 ระดับด้วยกัน คือ ชนชั้นสูง (ฝรั่งเรียกว่าคนที่อยู่ข้างบน คือ Upper Class) ชนชั้นกลาง (คนที่อยู่ตรงกลาง - Middle Class) และชนชั้นล่าง (คนที่อยู่ข้างล่าง - Lower Class ไม่ใช่ชนชั้นต่ำที่ใช้คำว่า Low Class) โดยแบ่งตามสถานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งชนชั้นสูงก็ได้แก่กลุ่มคนที่เป็นผู้ปกครอง มีอำนาจทางการเมือง มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มีการศึกษาสูง และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีหรูหรา ตรงกันข้ามกับชนชั้นล่างที่เป็นผู้ใต้ปกครอง ที่มักจะมีอำนาจน้อยหรือถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกดขี่ข่มเหง คนเหล่านี้คือคนยากจน ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อย และมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น (ทวี สุรฤทธิกุล, 2553) ทั้งนี้สำหรับสังคมไทย โครงสร้างของชนชั้นดั้งเดิมก็ยังคงอยู่แต่ขยายไปสู่ผู้นากองทัพ ทั้งที่ยังไม่เกษียณอายุและเกษียณอายุราชการแล้วและขยายไปสู่คนบตีผู้มั่งคั่ง สังเกตได้จากการได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชื่อสกุล และผู้ที่เคยผ่านการเป็นผู้บริหาร ทั้งในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนขนาดใหญ่ เป็นชนชั้นสูงและสูงสุดในสังคม (วีรพงษ์ รามางกูร, 2560)

บทความวิจัยเรื่องชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองของไทย (จิตติมา อานสกุลเจริญ, 2558) ได้อธิบายไว้ว่าสังคมไทยแบ่งผู้คนในสังคมออกเป็นสี่ชั้นตามลำดับสถานะทางสังคม ดังนี้ ชนชั้นปกครอง ชนชั้น ข้าราชการ ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง ในด้านการเมืองการปกครองของไทยนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ยุคสมัย แม้ว่าโครงสร้างทางสังคมไทยจะแบ่งผู้คนออกเป็นสี่ชั้นตั้งแต่การเมืองการปกครองของไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการปกครองโดยชนชั้นนำนั่นก็คือ ชนชั้นปกครอง กล่าวคือ ยุคการปกครองที่ 1 ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจ

การเมืองการปกครองอยู่ที่กษัตริย์ ยุคการปกครองที่ 2 ยุคอำมาตยาธิปไตย อำนาจการเมืองการปกครองอยู่ที่ข้าราชการชั้นสูง ยุคการปกครองที่ 3 ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน ยุคนี้นักศึกษา ปัญญาชนมีบทบาทในการเมืองการปกครองของไทย ยุคการปกครองที่ 4 ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ เป็นการประสานอำนาจในการเมือง การปกครองระหว่างข้าราชการ นักธุรกิจ และนักการเมือง ยุคการปกครองที่ 5 ยุคธนาธิปไตย เป็นยุคที่อำนาจการเมืองการปกครอง อยู่ที่นักธุรกิจและนักการเมือง และยุคการปกครองที่หกยุคมวลชนาธิปไตย เป็นยุคที่มีการรวมกลุ่มทางการเมืองของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มีการเมืองการปกครองตามที่กลุ่มต้องการ โดยอธิบายต่อไปว่า ประเทศไทยมีโครงสร้างทางชนชั้นในสังคมแบ่งออกเป็นลำดับชั้นที่สามารถพิจารณาแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ตามสถานภาพทางสังคม ดังนี้

อันดับหนึ่ง คือ ชนชั้นปกครอง ตั้งแต่กษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทหารระดับสูง องคมนตรี หัวหน้าพรรคการเมือง

อันดับสอง คือ ชนชั้นข้าราชการที่มีอำนาจบริหารรวมทั้งข้าราชการทั่วไป

อันดับสาม คือ ชนชั้นกลางพวกพ่อค้าต่างชาติที่มาอาศัยในประเทศไทย มักจะเป็นลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเล ชนชั้นกลางในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ๆ

อันดับสี่ คือ ชนชั้นล่าง พวกพนักงาน คนงาน ชาวนา ชาวไร่ ชาวบ้าน ซึ่งเป็นประชาชนที่มีเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ แต่ไม่ได้รับการนับถือและถูกเอาเปรียบจากชนชั้นอภิสิทธิ์มาโดยตลอด ชนชั้นนี้เข้าถึงทรัพยากรได้ยาก และไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจ

Lasswell (1968) ได้กล่าวว่า ชนชั้นนำคือผู้ที่ทรงอิทธิพลในการหาประโยชน์หรือคุณค่าจากสังคม ให้ได้มากที่สุด โดยเขาได้จำแนกลักษณะของคุณค่าออกเป็นตำแหน่ง (Deference) รายได้ (Income) และสวัสดิภาพ (Safety) นอกจากนี้ทุกสังคมต้องมีการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้น คือ ชนชั้นนำ (Elite) และมวลชน (Mass) ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นนำ

นอกจากนี้ตลอดการปกครองแห่งราชอาณาจักรสยามของคนไทยสู่ประเทศไทยปัจจุบันมีชนชั้นอย่างชัดเจน นับตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัย (ราว พ.ศ. 1792 – 2006 อายุราว 215 ปี) มีระบบชนชั้นแนวตั้ง 4 ชนชั้น ดังนี้

(1) พ่อขุน เป็นชนชั้นผู้ปกครอง (พระมหากษัตริย์)

(2) ลูกขุน เป็นข้าราชการ ข้าราชการชั้นการปกครองเมืองหลวง หัวเมืองใหญ่ๆ และภายในราชสำนัก เป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิดและได้รับการไว้วางใจจากเจ้าเมือง

(3) ไพร่หรือสามัญชน ได้แก่ราษฎรทั่วไปที่อยู่ในราชอาณาจักร (ไพร่ฟ้า)

(4) ทาส เป็นชนชั้นที่ไม่มีอิสระในการดำรงชีวิตอย่างสามัญชนหรือไพร่

อาณาจักรอยุธยา (ราว พ.ศ. 1893 - 2310 อายุราว 417 ปี) อาศัยระบบศักดินา เป็นระบบกำหนดชนชั้นทางสังคม คือกำหนดสิทธิในการถือครองที่ดินสูงสุด ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ตามจำนวนที่ดินตามสิทธิ์ด้วย ทำนองเดียวกับระบบเจ้าขุนมูลนาย (feudalism) ของทวีปยุโรป มีระบบชนชั้นแนวตั้ง 5 ชั้น ตั้งแต่ต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 ตารางชนชั้นศักดินาในสมัยอยุธยา

ชนชั้น	ศักดินา (ไร่)
เจ้านายและฝ่ายใน	2,500-100,000
เจ้านายชั้นรอง/นางใน	100-1,000
ขุนนาง	25-10,000
ไพร่	5-20
ทาส	5

นอกจากนี้ “พระสงฆ์” มีบทบาทสำคัญมากในการเข้ามาเป็นชนชั้นทางสังคมที่ได้รับความเคารพนับถือจากชนชั้นปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครองอย่างมากเช่นกัน

สมัยอาณาจักรกรุงธนบุรี สังคมไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับสมัยอยุธยา คือมีการแบ่งชนชั้นออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่ (1) พระมหากษัตริย์ (2) พระบรมวงศานุวงศ์ (3) ขุนนาง (4) ไพร่ เป็นชนชั้นที่มีมากที่สุดในสังคม และ (5) ทาส

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งนำการปกครองที่มีการแบ่งชนชั้นเป็น 4 ชั้น ดังนี้ (1) เจ้านาย พระมหากษัตริย์ หรือผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งราชสกุลยศจะมีเพียง 5 ชั้นคือ 1) เจ้าฟ้า เป็นชั้นสูงสุด เจ้าฟ้าคือ พระโอรส ธิดาของพระมหากษัตริย์อันประสูติจากอัครมเหสี 2) พระองค์เจ้า คือ พระโอรสธิดาของพระมหากษัตริย์อันประสูติแต่พระสนม หรือเป็นพระโอรสธิดาของเจ้าฟ้า 3) หม่อมเจ้า คือ พระโอรสธิดาของพระองค์เจ้า 4) หม่อมราชวงศ์ คือ บุตรธิดาของหม่อมเจ้า 5) หม่อมหลวง คือ บุตรธิดาของหม่อมราชวงศ์ พร้อมยังมีชั้นสูงสุดคือ กรมพระยา กรมพระ กรมหลวง กรมขุน กรมหมื่น ตามลำดับ หรือพวกที่มักเรียกตนเองว่า “อมาตย์” จะอยู่ในจำพวกลำดับถัดมา (2) ขุนนาง หรือ ข้าราชการ ได้แก่ สมเด็จเจ้าพระยา เจ้าพระยา พระยา พระ หลวง ขุนหมื่น พัน ทนาย ซึ่งพวกขุนนางจะมีศักดินาตั้งแต่ 400 ไร่ขึ้นไป (3) ไพร่ หรือ สามัญชน โดยเป็นผู้ชายที่มีอายุ 18 - 60 ปี ชายฉกรรจ์ที่เป็นสามัญชนจะต้องสักเลก เพื่อสังกัดเจ้านายหรือขุนนางคนใดคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า มูลนาย หากผู้ใดขัดขืน มิยอมสังกัดมูลนาย หรือไปรายงานตัวเป็นไพร่ จะมีโทษและจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย เช่น ไม่มีสิทธิในการถือครองที่ดินทำกิน จะฟ้องร้องใครไม่ได้ ไพร่มี 3 ประเภทดังนี้

(3.1) ไพร่สม คือ ชายที่มีอายุ 18 - 20 ปี สังกัดมูลนายที่เป็นเจ้านายและขุนนางเพื่อให้ฝึกหัดใช้งาน

(3.2) ไพร่หลวง คือ ชายที่มีอายุ 20 – 60 ปี มีหน้าที่รับราชการแผ่นดิน ตามการเกณฑ์แรงงานตามสมัยแต่ถ้ามีลูกเข้าเกณฑ์แรงงานแทนตนถึง 3 คนจะไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานให้ปลดออกจากราชการได้ก่อนอายุ 60 ปี

(3.3) ไพร่ส่วย คือ ชายที่มีอายุ 20 – 60 ปี ที่ไม่ประสงค์เข้ารับราชการ โดนเกณฑ์แรงงาน รัฐบาลอนุญาตให้นำเงินหรือสิ่งของมาชำระแทนแรงงานได้ เรียกเงินหรือสิ่งของที่ใช้แทนแรงงานว่า ส่วย หรือเงินค่าราชการ

(4) ทาส มีอยู่ 7 ประเภทดังนี้

(4.1) ทาสสินไถ่ คือ ทาสที่ขายตัวเองหรือถูกผู้อื่นขายให้แก่นายเงินต้องทำงานจนกว่าจะหาเงินมาไถ่ค่าตัวได้ จึงจะหลุดพ้นเป็นไท

(4.2) ทาสในเรือนเบี้ย คือ ลูกของทาสที่เกิดมาในเวลาที่พ่อ แม่กำลังเป็นทาสอยู่

(4.3) ทาสไถ่มาแต่บิดามารดา คือ ลูกทาสที่ได้จากพ่อหรือแม่ของเด็กที่เป็นทาส

(4.4) ทาสท่านให้ คือ ทาสที่เดิมเป็นของผู้หนึ่งแล้วถูกยกให้เป็นกรรมสิทธิ์ของอีกผู้หนึ่ง

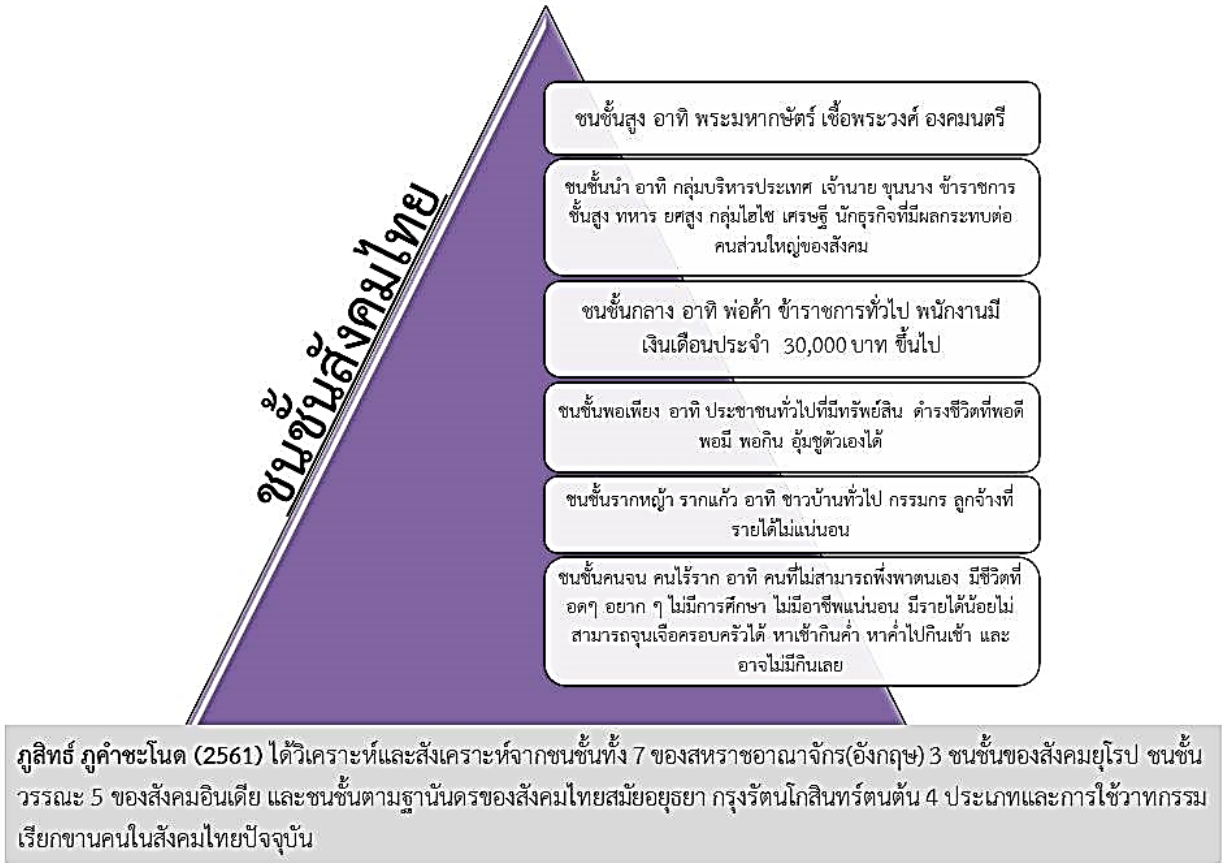
(4.5) ทาสที่ช่วยมาจากทนต์โทษ คือ ผู้ที่ถูกต้องโทษ ต้องเสียค่าปรับ แต่ไม่มีเงินให้ แล้วมีนายเงินเอาเงินมาใช้แทนให้ ผู้ต้องโทษก็ต้องเป็นทาสของนายเงิน

(4.6) ทาสที่เลี้ยงไว้เมื่อเกิดทุกข์ภิกษุภัย หรือทาสที่ช่วยไว้ให้พ้นจากความอดอยาก คือ ในเวลาที่มีภิกษุธรรมชาติทำให้ข้าวยากมากแพง ไพร่บางคน อดอยากไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ต้องอาศัยมูลนายกิน ในที่สุดก็ต้องยอมเป็นทาสของมูลนายนั้น

(4.7) ทาสเชลย คือ ทาสที่ได้มาจากการรบทัพจับศึกหรือการทำสงคราม เมื่อได้ชัยชนะจะด้อน ผู้แพ้สงครามมาเป็นทาส

1 เมษายน พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศใช้ “พระราชบัญญัติเลิกทาส ร.ศ. 124”

ผู้เขียนสรุปสังคมไทยมีระบบชนชั้นอยู่จริงในรูปแบบโครงสร้างสังคมที่ประชาชนจะได้รับจากการกระทำที่มีต่อกันและกันจากพฤติกรรมที่แสดงถึงอภิสิทธิ์ชน การให้เกียรติเงินกินงามในหน้าที่ การดูแลพิเศษ พวกคนสำคัญ (VIP-VVIP) บางครั้งยังมีการลัดคิวต่อแถว การได้ข้อมูลสิทธิ์ที่ควรได้ก่อนคนอื่น ๆ การเป็นคนใกล้ชิดผู้มีอำนาจ การได้รับอิทธิพลจากผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่า การแสดงความได้เปรียบ เอาเปรียบผู้อื่น การได้รับความสะดวกสบายกว่าคนอื่นในสังคมไทย บอกไว้ ณ วันนี้ว่า “ชนชั้นมีอยู่จริง” ไม่เคยจางหายไปจากสังคมไทยอยู่กับความเป็นคนไทยมากกว่า 773 ปี ซึ่งได้สรุปออกมาเป็น 6 ชั้น ได้แก่ (1) ชั้นสูง (2) ชั้นนำ (3) ชั้นกลาง (4) ชั้นพอเพียง (5) ชั้นรากหญ้า รากแก้ว และ (6) ชั้นคนจน ไร้ราก ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1.8 ชนชั้นสังคมไทยในปัจจุบัน

ณ ปัจจุบันนี้ในสังคมไทยเราแบ่งชนชั้นแบบง่าย ๆ ที่เรามองเห็นในแทบทุกวงการ สถาบัน หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน คนที่อยู่ในสังคมมักจะแบ่งชนชั้นกันเพื่อสร้างกลุ่มเฉพาะของตนเอง พรรคพวกของตนเอง กลุ่มของตนเองเพื่อแยกคนแต่ละคนออกเป็น 2 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งเราจะเห็นการแบ่งชั้นในสังคมที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน 4 ลักษณะการแบ่งชนชั้นดังนี้

1) สังคมเมือง (คนเมือง) กับสังคมชนบท (คนบ้านนอก) ซึ่งสังคมเมืองคนจะแบ่งกันด้วยความเจริญทางวัตถุ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตูมีฐานะทางสังคมที่สูง มีรายได้ที่สูง มีความเป็นทันสมัย โดยใช้ตัวชี้วัดที่เป็นวิธีการดำรงชีวิตที่มีความเป็นแฟชั่น (Fashionable Living) ส่วนสังคมชนบท เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตดั้งเดิมเกษตรกรรม วิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ผู้คนอยู่ไม่หนาแน่น อยู่แบบง่าย ๆ สบาย ๆ ตื่นเช้าตึกบาตรทำบุญทำทาน ความทันสมัย แฟชั่น ไม่ใช่เป้าหมายหลักในการกำหนดรูปแบบการดำรงชีวิต มีการกำหนดตัวชี้วัดกับวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย (Slow Life)

2) คนรวย (Hi-so: High Society) กับคนจน (Lo-so: Low Society) เป็นการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดว่าใครมีเงิน ที่เป็นปัจจัยที่ 5 มาเป็นตัวชี้วัดในการแบ่งชนชั้นแยกคนในสังคมออกจากกันอย่างชัดเจน คน

รวยจะสะท้อนความครบถ้วนของปัจจัยทั้ง 4 มีปัจจัยที่ 5 เงิน ปัจจัยที่ 6 สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถหรู รถแพง หรือการใส่ทอง ใส่เครื่องประดับที่มีราคาสูง แปรนดัดตั้งของโลกที่รู้จักโดยทั่วโลกหรือรู้จักเป็นสากล ปัจจัยที่ 7 ความมั่นคงในชีวิต (หน้าที่การงาน ธุรกิจ การสร้างงานและเงินเพิ่มเติม) ปัจจัยที่ 8 ปัญญาที่สูง หรือการศึกษาที่สูง ปัจจัยที่ 9 อำนาจบารมีที่อยู่เหนือคนจน คนทั่วไป ส่วนคนจนจะมีความยากลำบากในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เวลาที่มีผลกระทบในโครงสร้างเศรษฐกิจระดับมหภาคจะได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตทันที คนหาเช่ากินค่า หากค่ากินเช่า คนหากินไปวัน ๆ คนยากจน คนจนแจ๊จๆ (ภาษาถิ่นทางใต้ เป็นคนหาเช่ากินค่า คนรับจ้างที่อาศัยเพิงหมาแหงนนอนหลับ คนที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 แต่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากไม่อยู่ในหลักเกณฑ์การช่วยเหลือของการปกครองส่วนท้องถิ่น) คนอยากจน คนจนผู้ยิ่งใหญ่เป็นคนจนแต่รายน่าใจในเพลงของวงคาราบาว

3) คนเลื้อยเลื้อย กับคนเลื้อยแดง เป็นการมองในมิติการเมืองที่สังคมไทยมองว่าคนเลื้อยเลื้อย เป็นพวกที่ ได้รับอภิสิทธิ์ชนเหนือคนสามัญชนทั่วไป มีฐานะการเงินเป็นพวกพ่อค้า มีการศึกษา พวกนักธุรกิจ พวกข้าราชการชั้นสูง พวกใกล้ชิดเจ้านายชั้นสูง หรือพวกอำมาตย์ (มาจากคำว่า อมาตย์) เป็นกลุ่มจำพวกข้าราชการ ข้าเฝ้า ขุนนางที่ปรึกษาชั้นผู้ใหญ่ที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับพระราชอา คอยถวายความเห็นแต่พระราชอาเพื่อให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย เคยใช้เป็นยศพลเรือน ส่วนกลุ่มคนเลื้อยแดง เปรียบเทียบตนเองว่าเป็นกลุ่มไพร่สามัญชนคนเดินดินทั่วไป ไร้ยศศักดิ์นาใด ๆ มีกำลังกายกำลังใจต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย มีต้นทุนทางสังคมน้อย ฐานการศึกษาไม่สูง เป็นนักต่อสู้ด้วยฐานที่แร้นแค้น หรือเรียกตนเองอีกอย่างว่า “คนรากหญ้า” เรียกง่าย ๆ คือ “ราษฎร” นั่นเอง

4) สถาบันการศึกษา มีการแบ่งชนชั้นผ่านการเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาและเลือกเข้าทำงานในการดูสถาบันการศึกษาเป็นหลักก่อนที่จะดูความสามารถของคน คนที่เรียนในสถาบันราชภัฏ ราชชมงคล มหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยเอกชนบางแห่งจะดูมีฐานะทางสังคมที่ต่อยกว่าคนที่เรียนสถาบันการศึกษาที่เป็นมหาวิทยาลัยหลัก เช่น มหิดล จุฬาลงกรณ์ ธรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา นครสวรรค์ เอแบค ม.กรุงเทพฯ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ทวี สุรฤทธิกุล. (2553). ชนชั้นในสังคมไทย. สืบค้นวันที่ 3 มกราคม 2565 จาก

<https://www.posttoday.com/politic/analysis/65590>

วีรพงษ์ รามางกูร. (2560). สังคมมีชนชั้น. สืบค้นวันที่ 3 มกราคม 2565 จาก

https://www.matichon.co.th/politics/news_764554

Harold, D. Lasswell. (1968). Politics Who Get What When How. New York: Meridian Books

Publishing company.

จิตติมา อานสกุลเจริญ. (2558). ชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ; ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 : มกราคม - เมษายน 2558, หน้า 7-15.

อานนท์ อภาภิรมย์. (2518). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.

อุทัย หิรัญโต. (2522). หลักสูตรวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.